

MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA
NACIONALNI KURIKULUM ZA UMJETNIČKO OBRAZOVANJE
PRIJEDLOG NAKON JAVNE RASPRAVE

Prosinac 2017.

Sadržaj

- 1. UVOD, 2**
- 2. SVRHA, VRIJEDNOSTI I CILJEVI, 3**
 - 2.1. Svrha umjetničkoga obrazovanja, **3**
 - 2.2. Vrijednosti umjetničkoga obrazovanja, **3**
 - 2.3. Ciljevi umjetničkoga obrazovanja, **5**
 - 2.4. Načela umjetničkoga obrazovanja, **5**
 - 2.5. Kompetencije učenika po završetku umjetničkoga obrazovanja, **6**
- 3. UČENJE I POUČAVANJE, 8**
 - 3.1. Odgojno-obrazovne razine i ciklusi, **8**
 - 3.2. Načela učenja i poučavanja, **11**
 - 3.3. Iskustva učenja, **13**
 - 3.4. Uloga učitelja, **13**
 - 3.5. Učenje i poučavanje darovitih učenika i učenika s teškoćama, **13**
 - 3.6. Materijali i izvori za učenje, **13**
- 4. SADRŽAJI UČENJA I POUČAVANJA, 14**
 - 4.1. Makrokoncepti umjetničkoga obrazovanja, **14**
 - 4.2. Umjetnički sadržaji, **16**
 - 4.3. Sadržaji UO na osnovnoškolskoj razini (1., 2. i 3. odgojno-obrazovni ciklus) **17**
 - 4.4. Sadržaji UO na srednjoškolskoj razini (4. i 5. odgojno-obrazovni ciklus) **18**
 - 4.4.1. UO sa širom umjetničkom jezgrom, **19**
 - 4.4.2. UO s užom umjetničkom jezgrom, **19**
- 5. ORGANIZACIJA ODGOJNO-OBRAZOVNOG PROCESA, 20**
 - 5.1. Status učenika u umjetničkome obrazovanju, **21**
 - 5.2. Godišnje opterećenje učenika u umjetničkome obrazovanju, **22**
 - 5.2.1. Osnovnoškolska razina **22**
 - 5.2.2. Srednjoškolska razina **23**
 - 5.3. Posebnosti organizacije odgojno-obrazovnoga procesa, **28**
 - 5.4. Uloga školskog kurikulumu, **29**
- 6. VREDNOVANJE, OCJENJIVANJE I IZVJEŠĆIVANJE, 31**

1. UVOD

Nacionalni kurikulum za umjetničko obrazovanje¹ (u daljnjem tekstu: NKUO) sastavni je dio hrvatskoga sustava nacionalnih kurikulumskih dokumenata razvijenih temeljem Okvira nacionalnoga kurikuluma. Njime se određuje i usustavljuje umjetničko obrazovanje kao vrijedan i poseban dio obrazovnoga sustava Republike Hrvatske. Dokument je nastao na temeljima dosadašnje pozitivne prakse umjetničkoga obrazovanja u Republici Hrvatskoj i spoznajama o nužnim promjenama koje nalažu suvremeni standardi umjetničkoga obrazovanja.

NKUO omogućava visoku razinu koherentnosti, otvorenosti, diferenciranosti i prilagodljivosti sustava umjetničkoga obrazovanja na predškolskoj, osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini, uz prepoznavanje i poštivanje posebnosti različitih umjetničkih disciplina. NKUO-om se uređuju odrednice, načini i uvjeti rada predtercijarnoga umjetničkog obrazovanja te se usklađuju sve njegove vrste i razine.

Umjetnička škola je odgojno-obrazovna ustanova u kojoj se provode isključivo umjetnički programi. Omogućuje cjelovito i zaokruženo umjetničko obrazovanje u određenome umjetničkom programu koje se zaključuje stjecanjem umjetničke svjedodžbe.

Umjetnički program omogućuje djetetu i mladoj osobi profiliranje u određenome umjetničkom polju, dajući mu zaokruženo obrazovanje s umjetničkim i općeobrazovnim sadržajima.

Umjetničko obrazovanje poseban je, institucionalni oblik odgoja i obrazovanja u umjetnosti i ostvaruje se umjetničkim programima umjetničkih i drugih škola.

Umjetničko obrazovanje namijenjeno je djeci i mladim osobama s izraženim interesom i sposobnostima za izražavanje u okviru određenoga umjetničkoga polja: vizualnoj umjetnosti i dizajnu, glazbenoj umjetnosti, filmskoj i medijskoj umjetnosti, dramskoj umjetnosti te umjetnosti pokreta i plesa.

NKUO prikazuje sljedeće odrednice umjetničkoga obrazovanja:

- svrhu, vrijednosti, ciljeve i načela umjetničkoga obrazovanja
- učenje i poučavanje u umjetničkome obrazovanju
- sadržaje učenja i poučavanja umjetničkoga obrazovanja
- organizaciju umjetničkoga obrazovanja
- način vrednovanja, ocjenjivanja i izvješćivanja o učeničkim postignućima u umjetničkome obrazovanju.

NKUO je usklađen s:

- Okvirom nacionalnoga kurikuluma – krovnim dokumentom sustava odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj;
- Okvirom za vrednovanje, ocjenjivanje i izvješćivanje o učeničkim postignućima;
- Okvirom za poticanje iskustava učenja i vrednovanja postignuća darovitih učenika;
- Okvirom za poticanje iskustava učenja i vrednovanja postignuća učenika s teškoćama u razvoju;
- Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje;
- Nacionalnim kurikulumom za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje;
- Nacionalnim kurikulumom za gimnazijsko obrazovanje;
- Nacionalnim kurikulumom za strukovno obrazovanje;
- Kurikulumima područja i međupredmetnih tema.

Izrada svih kurikulumskih dokumenata na području umjetničkoga obrazovanja počiva na sljedećim načelima:

- unutarnjoj konzistentnosti i usklađenosti s ostalim relevantnim kurikulumskim dokumentima;

¹ Termin *obrazovanje* podrazumijeva *odgoj i obrazovanje*.

- znanstvenoj utemeljenosti kurikuluma;
- razvojnome karakteru kurikuluma;
- otvorenosti kurikuluma koja omogućuje razinu fleksibilnosti, autonomije i slobode izbora koja je primjerena prirodi/svrsi umjetničkoga obrazovanja;
- usmjerenosti na ishode učenja;
- kontinuiranom vrednovanju kurikulumskih dokumenata.

2. SVRHA, VRIJEDNOSTI I CILJEVI

2.1. Svrha umjetničkoga obrazovanja

Svrha je umjetničkoga obrazovanja:

- omogućiti samoostvarenje s pomoću umjetnosti, to jest razvoj umjetničkih potencijala djeteta i mlade osobe umjetničkim izražavanjem i samoizražavanjem;
- omogućiti razvoj umjetničkih znanja i vještina potrebnih za osobni razvoj, nastavak umjetničkoga obrazovanja i profesionalno bavljenje umjetnošću;
- prenijeti djeci i mladim osobama nacionalne i internacionalne kulturne vrijednosti te razviti kritički odnos prema njima.

2.2. Vrijednosti umjetničkoga obrazovanja

Umjetničko obrazovanje počiva na općim vrijednostima određenim Okvirom nacionalnoga kurikuluma.

Znanje. Uvažavajući važnost i vrijednost individualne darovitosti, umjetničko obrazovanje promiče usvajanje umjetničkih znanja i znanja o umjetnosti kao osnovnu pretpostavku kvalitetnoga umjetničkog izražavanja i samoizražavanja. Umjetničko znanje integrira i visoku razinu *vještina* i *umijeća* potrebnih za umjetničko izražavanje i samoizražavanje. Osnovni je pokretač usvajanja znanja o umjetnosti *znatiželja*, koja proizlazi iz potrebe za osobnim kreativnim iskazom.

Identitet. Izgradnja osobnoga, autentičnog umjetničkog identiteta temelj je umjetničkoga izraza i prvenstvena zadaća umjetničkoga obrazovanja. U vremenu intenzivne globalizacije umjetničko obrazovanje bitno doprinosi umjetničkoj samoidentifikaciji, razvoju samopoštovanja, samopouzdanja i kreativnosti pojedinca te uvažavanju umjetničkoga identiteta drugih. Uz osobni identitet, za umjetnički je izraz značajna refleksivna izgradnja zavičajnoga, nacionalnoga i globalnoga identiteta.

Solidarnost. Promičući ideju povezanosti i međuovisnosti subjekata društvene zajednice, djeca i mlade osobe sustavom se umjetničkoga obrazovanja senzibiliziraju za potrebe drugih i za cjelokupno životno okružje. Potiču se na dijeljenje svoje umjetnosti, pogotovo s onima kojima umjetnost nije dostupna.

Odgovornost. Kao osobna i društvena vrijednost, odgovornost u umjetnosti podrazumijeva odgovornost prema sebi i svojem umjetničkom talentu, prema drugima i prema cjelokupnome umjetničkom nasljeđu. Očituje se kao kontinuirana skrb za očuvanje i nadogradnju umjetničkoga nasljeđa te očuvanje dostojanstva i ugleda umjetničkoga poziva. Preduvjet je za umjetnički suživot i ostvarenje svojih umjetničkih potencijala u odnosu na druge.

Umjetnički integritet. Skrbeci o razvitku svijesti djeteta i mlade osobe o svojoj i tuđoj umjetničkoj vrijednosti i posebnosti, umjetničko obrazovanje doprinosi razvoju njegova umjetničkog integriteta. Također, umjetničko obrazovanje promiče stav da umjetnički artefakti budu nadahnuti humanošću i slobodoljubivošću bez obzira na društveni kontekst u kojem nastaju.

Poštovanje. Umjetničko obrazovanje mjesto je posredovanja, prenošenja i razvijanja temeljnih moralnih i estetskih kriterija, načela i vrijednosti. U pluralnosti suvremenoga društva ono promiče poštovanje potreba, vrijednosti, ideja i stavova svakoga čovjeka, pravo na umjetničku različitost te suživot u odnosima suradnje, dostojanstva i ravnopravnosti utemeljenih na etičnosti i empatiji.

Poduzetnost. Suvremeno umjetničko obrazovanje doprinosi stvaranju kulture poduzetnosti afirmirajući njezine temeljne atribute: samoinicijativnost, fleksibilnost, kreativnost, neovisnost, marljivost, sposobnost rješavanja problema i preuzimanja rizika. Poduzetnost se u umjetnosti očituje na osobnome planu, učinkovitim iskazivanjem svojega umjetničkog rada te na društvenome planu, ustrajnim promicanjem umjetnosti i umjetničkih vrijednosti drugima.

Uz promicanje navedenih općih vrijednosti za umjetničko su obrazovanje osobito važne i sljedeće vrijednosti.

Umjetnička sloboda i pluralizam. Umjetničko obrazovanje promiče slobodu umjetničkoga izražavanja, pluralitet jednakovrijednih umjetničkih jezika, pristupa i ishoda te razvija svijest o svojoj i tuđoj umjetničkoj posebnosti.

Individualnost. Individualnim oblicima rada i individualiziranim pristupom pojedincu, umjetničko obrazovanje omogućuje djetetu i mladoj osobi razvijanje i njegovanje jedinstvene umjetničke osobnosti i izraza.

Kreativnost i inovativnost. Umjetničko obrazovanje potiče i razvija osjetljivost na probleme te originalnost i inženjersku sposobnost u učenju, stvaranju i istraživanju te umjetničkoj produkciji, kao temelju osobnoga i socijalnoga razvoja. Ono razvija kulturu stvaranja u kojoj se kreativnost i inovativnost podržavaju, razvijaju i nagrađuju.

Interkulturalnost. Neposrednim kontaktom s umjetnošću različitih kultura, interkulturalnom komunikacijom, umjetničko obrazovanje promiče uvažavanje svih kultura.

Jedinstvenost umjetničkoga iskustva. U umjetničkome obrazovanju odvijaju se procesi koji u djeteta i mlade osobe dovode do razvoja posebne sposobnosti umjetničkoga doživljaja, umjetničke transformacije i/ili produkcije različitih formi umjetničkoga izraza.

Estetska i umjetnička vrijednost. Umjetničko obrazovanje promiče i njeguje trajne vrijednosti i kvalitetu umjetničkoga izražavanja, uspostavljajući jasne kriterije estetskoga vrednovanja.

2.3. Ciljevi umjetničkoga obrazovanja

Ciljevi umjetničkoga obrazovanja su:

- osposobiti dijete i mladu osobu za umjetničko izražavanje i samoizražavanje u skladu s individualnim sposobnostima i sklonostima;
- poticati i razvijati inovativnost i kreativnost;
- osposobiti dijete i mladu osobu za razumijevanje umjetnosti te za aktivan odgovor na umjetnički poticaj osobnim sudjelovanjem;
- osposobiti dijete i mladu osobu za analizu, vrednovanje i samovrednovanje umjetničkoga djela te kompetentnu recepciju umjetničkih sadržaja;
- potaknuti i osposobiti dijete i mladu osobu za nastavak umjetničkoga obrazovanja i profesionalno bavljenje umjetnošću u promjenjivu društveno-kulturnom kontekstu;
- razviti svijest o potrebi očuvanja materijalne i duhovne povijesno-kulturne baštine Republike Hrvatske i nacionalnoga kulturnog identiteta;
- osposobiti za život i djelovanje u višekulturnome svijetu;
- senzibilizirati dijete i mladu osobu za razumijevanje i uvažavanje umjetničke različitosti;
- poticati i razvijati samostalnost, samopouzdanje, odgovornost, istraživačko-umjetničku odvažnost i spremnost rješavanja umjetničkih problema;
- osposobiti dijete i mladu osobu za cjeloživotno učenje u umjetnosti i razvoj s pomoću umjetnosti.

2.4. Načela umjetničkoga obrazovanja

Umjetničko se obrazovanje temelji na općim načelima obrazovanja određenima Okvirom nacionalnoga kurikulumu te na sljedećim načelima posebnim za umjetničko obrazovanje.

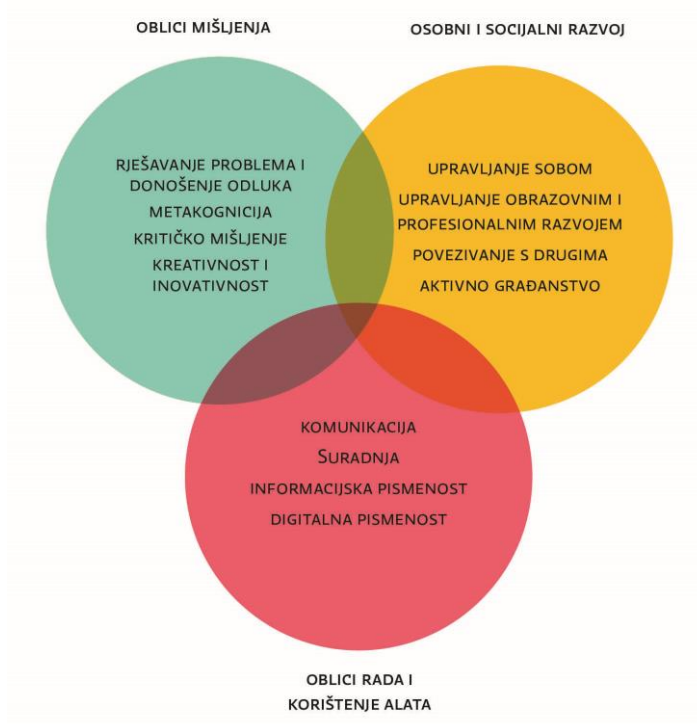
Jednaka mogućnost umjetničkoga obrazovanja za sve s obzirom na njihove sposobnosti i interese. Razvoj umjetničkih kompetencija primarnim umjetničkim obrazovanjem u umjetničkim školama i umjetničkim programima pravo je svakog djeteta s izraženim interesom i sposobnostima za izražavanje u nekome od oblika umjetnosti. Odgovarajući oblik umjetničkoga obrazovanja određuje se s obzirom na djetetova znanja, vještine, sposobnosti i aspiracije.

Upis u osnovnu umjetničku školu stoga treba biti omogućen svakom djetetu, bez selekcije. Škole koje zbog ograničenih kadrovskih i materijalnih preuvjeta ipak moraju provoditi selekciju, školskim će kurikulumom razraditi kriterije upisa, uvažavajući određenja *Konvencije o pravima djeteta* u kojoj se navodi sljedeće: Države stranke poštivat će i promicati pravo djeteta na puno sudjelovanje u kulturnom i umjetničkom životu te će poticati ostvarenje primjerenih i jednakih uvjeta za provođenje kulturnih, umjetničkih, rekreativnih i slobodnih aktivnosti (UN, 1989, čl. 31).

Dobrovoljnost umjetničkoga obrazovanja. Uključivanje u neki od oblika umjetničkoga obrazovanja temelji se na slobodnome izboru djeteta i mlade osobe.

2.5. Kompetencije učenika po završetku umjetničkoga obrazovanja

Okvir generičkih kompetencija NKUO preuzima iz *Okvira nacionalnoga kurikuluma*, usmjeravajući umjetničko obrazovanje prema razvijanju oblika mišljenja, oblika rada i korištenja alata i kompetencija za osobni i socijalni razvoj (slika 1).

Slika 1. Generičke kompetencije (ONK, 2016.)

Te se generičke kompetencije u umjetničkom obrazovanju razvijaju u skladu s posebnostima umjetničkoga obrazovanja.

Oblici mišljenja:

- sposobnost kreativnoga mišljenja, definiranja i rješavanja složenih umjetničkih problema te snalaženja u novonastalim okolnostima;
- razvijena sposobnost kritičke procjene svojega umjetničkog postignuća kao i umjetničkoga postignuća drugih, strukturnom, povijesnom i kulturnom perspektivom;
- metakognicija;
- razvijena sposobnost kreiranja, realiziranja i izražavanja svojih umjetničkih koncepata.

Oblici rada i korištenje alatima:

- vladanje jezikom određene umjetnosti koje pretpostavlja razumijevanje uloge pojedinih sastavnica umjetničkoga izraza;

- razvijena sposobnost individualnoga i timskoga umjetničkog rada;
- razvijena digitalna i informacijska pismenost kao alat umjetničke prakse;
- sposobnost predstavljanja i tumačenja svojega umjetničkog izraza.

Osobni i socijalni razvoj:

- razvijena samostalnost aktivnoga djelovanja na umjetničkome području;
- sposobnost upravljanja svojim učenjem, motivacijom i profesionalnim razvojem;
- sposobnost transfera i odgovarajuće primjene stečenih umjetničkih kompetencija na drugim područjima;
- razvijena umjetnička radoznalost, imaginacija i spontanost;
- razvijeno samopouzdanje i svijest o svojim sposobnostima i mogućnostima razvoja s pomoću umjetničkih aktivnosti;
- razvijena svijest o osobnoj i društvenoj odgovornosti za promicanje humanih i umjetničkih vrijednosti;
- razvijena sposobnost angažiranoga djelovanja na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini u umjetnosti.

3. UČENJE I POUČAVANJE

Uvažavajući različite predispozicije i sposobnosti djece i mladih osoba, umjetničke škole mogu ponuditi izbor diferenciranih umjetničkih programa:

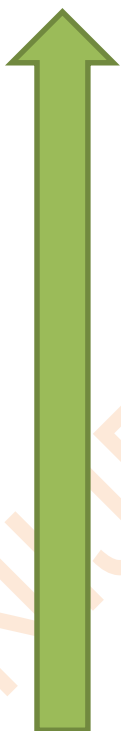
- a. za **profesionalni razvoj**, koji će mladu osobu osposobiti za nastavak umjetničkoga obrazovanja na visokoškolskoj razini;
- b. za **kvalifikaciju u odgojno-obrazovnome sektoru Umjetnost**, u skladu s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom (u daljnjem tekstu HKO);
- c. za **osobni razvoj**, koji će sustavno podizati razinu umjetničkoga senzibiliteta svakog djeteta i mlade osobe na području umjetničkoga izraza te doživljaja, razumijevanja i vrednovanja umjetnosti, neovisno o užoj struci kojom će se kasnije baviti.

3.1. Odgojno-obrazovne razine i ciklusi

ODGOJNO-OBRAZOVNE RAZINE

Učenje i poučavanje u umjetničome obrazovanju ostvaruju se na **predškolskoj, osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini** (tablica 1).

Tablica 1. Odgojno-obrazovne razine umjetničkoga obrazovanja

SREDNJOŠKOLSKA RAZINA	- srednje umjetničke škole u trajanju od 4 godine
OSNOVNOŠKOLSKA RAZINA	- pripremni umjetnički programi u trajanju od 1 ili 2 godine
	- osnovne umjetničke škole u trajanju od 4 ili 6 godina
	- početnički umjetnički programi u trajanju od 1 ili 2 godine
PREDŠKOLSKA RAZINA	- slobodno organizirani predškolski umjetnički odgoj

ODGOJNO-OBRAZOVNI CIKLUSI

Odgojno-obrazovni ciklusi umjetničkoga obrazovanja prate spoznajni, emocionalni i motorički razvoj djeteta i mlade osobe, uvažavajući različitost izraza umjetničkih područja koja nalažu i različitu strukturu obrazovne vertikale. Usklađeni su s ciklusima osnovnih i srednjih škola, određenima Nacionalnim kurikulumom za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje te Nacionalnim kurikulumom za gimnazijsko odnosno za strukovno obrazovanje. Tablica 2 prikazuje usporednost različitih oblika umjetničkoga obrazovanja s godinama učenja u osnovnoj općeobrazovnoj školi odnosno u gimnaziji ili strukovnoj školi. Prikazana je trenutna situacija, prije produljenja trajanja osnovne škole s osam na devet godina.

Tablica 2. Odgojno-obrazovni ciklusi umjetničkoga obrazovanja

SREDNJOŠKOLSKA RAZINA				
gimnazija (4 god.) ili strukovna škola (3/4 god.)		srednja umjetnička škola		
		varijanta A (2 + 2)		varijanta B (1 + 3)
5. CIKLUS	4	3. i 4. razred srednje umjetničke škole		2., 3. i 4. razred srednje umjetničke škole
	3			
4. CIKLUS	2	1. i 2. razred srednje umjetničke škole		1. razred srednje umjetničke škole
	1			
OSNOVNOŠKOLSKA RAZINA				
osnovna općeobrazovna škola (8 god.)		osnovna umjetnička škola		
		šestogodišnja	četverogodišnja	pripremna
3. CIKLUS	8	4., 5. i 6. razred šestogodišnje osnovne umjetničke škole	3. i 4. razred četverogodišnje osnovne umjetničke škole	1. i 2. razred pripreme umjetničke škole
	7			
	6		1. i 2. razred četverogodišnje osnovne umjetničke škole	
2. CIKLUS	5	1., 2. i 3. razred šestogodišnje osnovne umjetničke škole	početnički umjetnički programi	
	4			
	3			
1. CIKLUS	2	početnički umjetnički programi		
	1			
	0	predškolski umjetnički odgoj		

PREDŠKOLSKI UMJETNIČKI ODGOJ

Predškolski umjetnički odgoj senzibilizira dijete za umjetnički doživljaj i omogućuje mu spontani kreativni izraz. Djetetovo se reagiranje i izražavanje razvija sinkretički povezano s naglaskom na cjelovitost izraza: likovno,

govorno, glazbeno i kinestetički, izražavajući emocionalno stanje i nesputanu maštu djeteta. Predškolski umjetnički programi organiziraju se kurikulumom umjetničke škole, pri čemu škola ima autonomiju u realiziranju sadržaja, oblika i trajanja programa.

POČETNIČKI UMJETNIČKI PROGRAMI

Početnički umjetnički programi traju jednu ili dvije godine. Organiziraju se za učenike s navršenih šest godina ili starije odnosno za učenike koji paralelno kreću u osnovnu općeobrazovnu školu ili je već pohađaju. Učenici se u početničke umjetničke programe uključuju bez selekcije. Organizacija učenja i poučavanja u početničkim programima (umjetnički sadržaji, grupiranje učenika i ostalo) određuje se školskim kurikulumom umjetničke škole. U početničkim umjetničkim programima ostvaruje se prirodna selekcija učenika za upis u osnovnu umjetničku školu.

OSNOVNA UMJETNIČKA ŠKOLA

Odgojno-obrazovni ciklusi različitih osnovnih umjetničkih škola u pravilu se preklapaju s drugim i trećim ciklusom osnovne općeobrazovne škole. Šestogodišnja osnovna umjetnička škola ima dva trogodišnja ciklusa, dok četverogodišnja umjetnička škola ima dva dvogodišnja ciklusa.

Osnovna umjetnička škola se u pravilu upisuje temeljem položenog prijemnog ispita, iako se školskim kurikulumom može odrediti drugačije.

Prijelaz u sljedeći odgojno-obrazovni ciklus ne treba biti formalno određen programom, nego djetetovom emocionalnom, kognitivnom i tehničkom osposobljenošću za miran razvojni tijek unutar sljedećega ciklusa. U prvom ciklusu umjetničkoga obrazovanja važna je što veća povezanost sadržaja učenja umjetničke teorije i prakse te njihova povezanost s općeobrazovnom školom i svakodnevnim iskustvom učenika.

PRIPREMNI UMJETNIČKI PROGRAMI

Za učenike koji nisu pohađali osnovnu umjetničku školu organiziraju se pripremni umjetnički programi u trajanju od jedne ili dvije godine. Svrha je ovih programa priprema učenika za umjetničko obrazovanje na srednjoškolskoj razini. Pripremni umjetnički programi upisuju se temeljem položenog prijemnog ispita. Obveznost pohađanja osnovnoga odnosno pripremnoga umjetničkog obrazovanja, za stjecanje prava upisa u srednju umjetničku školu, određuje se za pojedine umjetničke programe školskim kurikulumom.

SREDNJA UMJETNIČKA ŠKOLA

Srednjoškolska razina umjetničkoga obrazovanja podijeljena je u dva ciklusa koji mogu biti strukturirani:

- simetrično – varijanta A (2 + 2)
- asimetrično – varijanta B (1 + 3)

Struktura ciklusa ovisi o posebnostima pojedinih umjetničkih programa.

Za upis u srednju umjetničku školu učenik treba položiti prijemni ispit, to jest zadovoljiti uvjete propisane kurikulumom za pojedini umjetnički program i/ili posebne kriterije umjetničke škole određene školskim kurikulumom.

Za što učinkovitiji razvoj učenika na srednjoškolskoj razini važna je autonomija umjetničke škole te prostorna, programska i kadrovska povezanost općeobrazovnoga i umjetničkoga dijela programa.

FLEKSIBILNOST U TRAJANJU ODGOJNO-OBRAZOVNIH CIKLUSA

Visoka razina fleksibilnosti umjetničkih programa dopušta promjene u trajanju odgojno-obrazovnih ciklusa. Radi optimalnoga razvoja učenika, trajanje jednoga ciklusa može se produljiti ili skratiti za jednu godinu.

Okomita i vodoravna prohodnost umjetničkoga obrazovanja prati individualni razvoj učenika i omogućuje mu optimalni prolaz odgojno-obrazovnom vertikalom, kao i horizontalni prijelaz iz jednoga programa u drugi u bilo kojoj fazi razvoja.

Specifičnost umjetničkih programa dopušta i neparalelnost odgojno-obrazovnih razina u određenom trenutku obrazovanja. Učenicima viših razreda osnovne općeobrazovne škole može se omogućiti upis u srednju umjetničku školu uz prethodno stečene uvjete (završena osnovna umjetnička škola ili pripremni umjetnički program i položen prijemni ispit za srednju umjetničku školu).

3.2. Načela učenja i poučavanja

Načela učenja i poučavanja umjetničkoga obrazovanja proizlaze iz posebnosti umjetnosti kao područja poučavanja te individualnih sposobnosti i interesa djeteta i mlade osobe.

Cjeloviti razvoj i dobrobit djeteta

Umjetničko obrazovanje (u daljnjem tekstu: UO) orijentirano je na poticanje i osiguravanje cjelovitoga razvoja djeteta primjerenog njegovoj razvojnoj dobi. Snažno podupire kognitivni razvoj djeteta svojim apstraktnim jezikom, razvoj posebnih motoričkih vještina koje zahtijeva te emocionalni razvoj načinom kojim uspostavlja komunikaciju pojedinačno i unutar skupine.

UO uvažava jedinstvenost svakog djeteta i osigurava njegov individualni razvoj posebnim oblicima i metodama poučavanja. Odgovara na izazove društva u području obrazovanja i svijeta rada, odgajajući samopouzdanu i inicijativnu pojedinca izrazitih kreativnih sposobnosti osposobljene za stvaranje novih ideja i njihovu primjenu, te pojedince osjetljive na osobne potrebe i potrebe drugih.

Individualizacija i izbor

UO nudi učitelju slobodu i široku lepezu mogućnosti u izboru sadržaja, metoda i oblika rada, poticanja i praćenja posebnoga razvoja svakog učenika.

Individualizirani pristup učenju i poučavanju nalaže učitelju da istražuje put kojim pojedinac najučinkovitije uči, pruža mu višestruke izbore za rješavanje određenoga problema, uvažava individualni tempo kojim pojedini učenik ostvaruje tražene ishode učenja, odabire individualni program kojima učenik doseže tražene ishode, uvažava individualni pristup razumijevanju, tumačenju i izražavanju programa te primjenjuje kriterije vrednovanja sukladne individualnim sposobnostima učenika i zahtjevima pojedine razine umjetničkoga obrazovanja.

Individualni oblici rada omogućuju fleksibilan prolaz odgojno-obrazovnom vertikalom identificirajući i zadovoljavajući različite potrebe učenika te prepoznajući i afirmirajući njihov posebni umjetnički identitet.

Povezanost sa životnim iskustvima, interesima, očekivanjima i znanjima

UO omogućuje uvid u humane, estetske vrijednosti i njihovu važnost za osobni i profesionalni život. Iskustvo učenja u umjetnosti potiče znatiželju i entuzijazam, budi zadovoljstvo učenja, produbljuje interes razvijajući talent.

UO povezuje izazove novoga učenja s prethodnim znanjima, vještinama i iskustvima te otkriva višestruke mogućnosti njihove primjene podržavajući radost napretka, kao i učenje iz situacija koje otežavaju individualni razvoj, sprječavajući njihovo ponavljanje. Koristi se postojećim znanjima, vještinama i umijećima za njihovo produbljivanje, povezivanje, vrednovanje i primjenu na višoj razini. Potiče pristup i primjenu informacijskih i digitalnih znanja i vještina te se koristi njihovim resursima za izraz na višoj umjetničkoj razini.

Jasna i visoka očekivanja prema svoj djeci i mladim osobama

Odgojno-obrazovni procesi UO-a usklađuju se s odgojno-obrazovnim ishodima sa svrhom podrške učiteljima, pomoći učenicima i informiranosti roditelja o razumijevanju zahtjeva, strukturiranju učenja te postavljanja ciljeva i praćenju njihova ostvarenja. Očekivanja sukladna razini usvojenosti znanja i vještina trebaju biti utemeljena na jasnom opisu odgojno-obrazovnih ishoda koji učitelju olakšavaju proces planiranja, praćenja i vrednovanja učeničkih postignuća.

Strategije individualnoga poučavanja trebaju osigurati posebne putove razvoja i omogućiti svoj djeci u što većoj mjeri ostvarenje individualnih potencijala.

Načelo izvrsnosti podržava posebnu skrb za darovite učenike u umjetničome obrazovanju. Njihovo prepoznavanje i usmjeravanje u individualizirane programe omogućuje poseban tempo razvoja u obrazovnoj vertikali: ponekad on akcelerira u odnosu na redoviti program, a ponekad zahtijeva duže zadržavanje na pojedinoj razini obrazovanja. U umjetničkim školama daroviti učenici imaju podržavajuće ozračje u kojemu se njihov talent obogaćuje dodatnim programima, satnicom i profesionalnim vođenjem. Za ovo posljednje, uz temeljnoga učitelja struke, škola može i treba osigurati suradnju s akademskom zajednicom i umjetnicima koji će svojim posebnim kompetencijama dodatno motivirati, poticati i usmjeriti razvoj talenta.

Načelo inkluzivnosti temelj je etičnosti sukladno kojoj svakome djetetu, pa i onomu s poteškoćama u razvoju, treba omogućiti iskustvo umjetničkoga doživljaja i izraza koje će potaknuti njihovu socijalizaciju podržavajući samopouzdanje i integritet unutar vršnjačke populacije. Sloboda i raznovrsnost umjetničkoga izraza, koji su u samoj srži umjetnosti, pomoći će im da svoju teškoću ondje dožive kao punopravnu različitost.

Poticanje složenijih oblika mišljenja i primjena naučenoga

Suvremene strategije poučavanja – individualno, iskustveno, problemsko i reflektivno, temelj su za dublje stjecanje znanja, vještina i vrijednosti koje omogućuju primjenu naučenoga u novim i promjenjivim uvjetima i okruženjima te su temelj za razvoj kompetencija cjeloživotnoga učenja, vrijednosnih kriterija u izgradnji stavova, kritičkoga promišljanja te razvoj kreativnosti i inovativnosti djeteta i mlade osobe.

Aktivna uloga i angažman djece i mladih osoba u učenju

Aktivno bavljenje umjetnošću zahtijeva od djeteta i mlade osobe predanost, koncentraciju, strpljenje, ulaganje truda i ustrajnost za ostvarenje postavljenih ciljeva; podržava više razine samostalnosti i samoreguliranosti na putu prema izvrsnosti.

Važna su ishodišta nastavnoga procesa umjetničkoga područja igra, istraživanje, doživljaj i izražavanje s pomoću što više osjetila. Želja za učenjem i svladavanjem određene tehnike ili stila počinje od stvaralačkoga iskustva djeteta i mlade osobe kako zakonitosti umjetničkoga izraza ne bi zagušile, nego oplemenile kreativnost spontanoga izraza djeteta. Tek nakon doživljajnoga, stvaralačkoga iskustva počinje proces kognitivnoga usvajanja znanja tijekom kojeg učitelj vođenim razgovorom i otkrivanjem vodi proces osvještavanja u smjeru viših razina kritičkoga mišljenja (analize, vrednovanja, sinteze, primjene).

Usmjerenost prema suradnji i otvorenost prema zajednici

Komunikacija s pomoću umjetnosti aktivno potiče suradnju i interakciju, učenje od drugih i s drugima. Motivacija za zajednički iskaz umjetničkoga sadržaja olakšava kompromis nužan za suradnju i nalaže odgovornost pri zajedničkoj izvedbi.

Ostvarenje postavljenoga cilja umjetničkoga izraza nalaže izlazak iz učionice i nastavak odgojno-obrazovnoga procesa u kulturnoj ustanovi lokalne i šire zajednice (muzej, izložbeni prostor, koncertna dvorana, kazalište i drugo). Poticanje i aktivno sudjelovanje javnim nastupima dio je obrazovnoga procesa kojim svako dijete i mlada osoba uči u praksi obogaćujući svoje umjetničko iskustvo i oplemenjujući život lokalne zajednice.

Otvoreni pristup suvremenim spoznajama i primjena digitalne tehnologije šire i ubrzavaju proces učenja.

Za optimalni razvoj i napredak djeteta i mlade osobe ključna je podrška, uključenost te suradnja s roditeljima. Učitelji i roditelji trebaju zajedno dijeliti društvenu odgovornost za optimalni razvoj i napredak djeteta i mlade osobe.

Poticajno i sigurno okružje za učenje

Proces poučavanja koji stavlja u središte pozornosti dijete i mladu osobu te njihov optimalni razvoj, motivira ga za slobodno i samostalno iznošenje i preispitivanje svoje ideje te u interakciji s drugima, preuzimanje inicijative, rizika i odgovornosti za osobni razvoj; potiče izgrađivanje njegovoga osobnoga i profesionalnoga identiteta, kao i zajedništvo te međusobno poštivanje.

Sigurno emocionalno okružje učenja podržat će znatiželju, istraživanje i entuzijizam učenika za učenjem i napretkom.

3.3. Iskustva učenja

Osnovno je obilježje procesa poučavanja umjetničkoga obrazovanja individualnost pristupa, bilo da je riječ o strategijama, metodama ili oblicima poučavanja. Suvremene strategije poučavanja – individualno, iskustveno i suradničko

poučavanje, imanentne su svakodnevnomu iskustvu poučavanja umjetničkoga obrazovanja sa stajališta učenika, učitelja i sadržaja poučavanja. Individualno iskustvo svakog polaznika treba imati ishodište u doživljaju umjetničkoga na jedinstven način u kojemu učenik i učitelj ravnopravno surađuju, istražuju i određuju granice toga iskustva. *Što* se poučava (program i sadržaji nastave), *kako* se poučava (metode i oblici rada koji se pritom primjenjuju) i *zašto* se upravo to i tako poučava, individualno je prilagođeno svakome učeniku: njegov optimalni razvoj prilagođen individualnim sposobnostima imperativ je poučavanja u umjetničkome obrazovanju. Budući da su u umjetnosti kreativne sposobnosti primarne u odnosu na kognitivne, u umjetničkome je obrazovanju u većoj mjeri naglasak na stjecanju vještina i umijeća, iako posebna znanja pritom nisu zanemarena. Proces učenja stoga kreće od spontanog izraza koji prethodi kognitivnome osvješćivanju, a potomje u dijalektičkom razvoju postaje poticaj novomu kreativnom izrazu na višoj razini. Značajna je motivacija za učenje i razvoj učenika emocionalni doživljaj koji višestruko otvara kanale učenja.

Neophodni je preduvjet iskazu umjetničkoga što viša razina vještina i umijeća kreativnoga iskaza za što je preduvjet vježbanje, aktivnost učenja koja stavlja naglasak na razvoj motoričkih sposobnosti učenika.

Za dugotrajni i izazovni proces vježbanja važna je unutarnja (intrinzična) motivacija učenika. Učenik koji je tijekom nastavnoga procesa osviješten kako i zašto treba vježbati, čini to učinkovito i s radošću. Racionalizacija vremena vježbanja proizlazi iz aktivne uloga učenika tijekom nastavnoga procesa koji je kognitivno osvijestio svrhu i načine vježbanja.

3.4. Uloga učitelja

Uloga je učitelja da osmišljenim postupcima pomaže i olakšava proces učenja, osluškujući zahtjeve individualnoga pristupa svakom učeniku, da usmjerava, problematizira te ravnopravno, partnerski, zajedno s učenikom, traži najbolje rješenje pojedinoga problema.

Individualna nastava, kao poseban način rada, nalaže mentorski pristup učeniku sa svrhom realizacije ciljeva njemu primjerenoga individualnoga obrazovnog puta i plana učenja. Učitelj je potencijalni uzor i model ponašanja učenicima što nalaže njegovu veliku odgovornost za njihov ljudski i profesionalni razvoj, osiguravanje pozitivnoga ozračja i uljudenu komunikaciju te prihvaćanje različitosti i uvažavanje tuđih rješenja i stavova. Učitelj je odgovoran za izgradnju odnosa s učenikom, uvažavajući njegovo dostojanstvo i potičući razvoj njegove odgovornosti prema sebi i drugima.

3.5. Učenje i poučavanje darovitih učenika i učenika s teškoćama

S ciljem zadovoljavanja odgojno-obrazovnih potreba učenika s teškoćama, kurikulum se prilagođava u skladu sa smjernicama Okvira za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama.

S ciljem zadovoljavanja odgojno-obrazovnih potreba darovitih učenika uvodi se razlikovni kurikulum u skladu sa smjernicama Okvira za poticanje iskustava učenja i vrednovanje postignuća darovite djece i učenika.

3.6. Materijali i izvori za učenje

Izvori umjetničkoga obrazovanja su umjetnička i tradicijska baština. Uloga je učitelja odabrati materijale i izvore koji će učeniku omogućiti promatranje, istraživanje, eksperimentiranje, vrednovanje, sintetiziranje, kreativno izražavanje i primjenu.

Uloga je materijala i izvora učenja osposobljavanje učenika za određene ishode učenja i razvoj njegovih kompetencija, stoga metodički osmišljen program treba podržati učenikov samostalni rad, vježbanje, primjenu i samoprocjenu.

Kontinuirani razvoj tehnologija daje učenicima i učiteljima pristup bogatoj paleti suvremenih umjetničkih materijala za nastavu, što zahtijeva veliku odgovornost učitelja pri vodstvu učenika kroz iskustvo spoznavanja.

4. SADRŽAJI UČENJA I POUČAVANJA

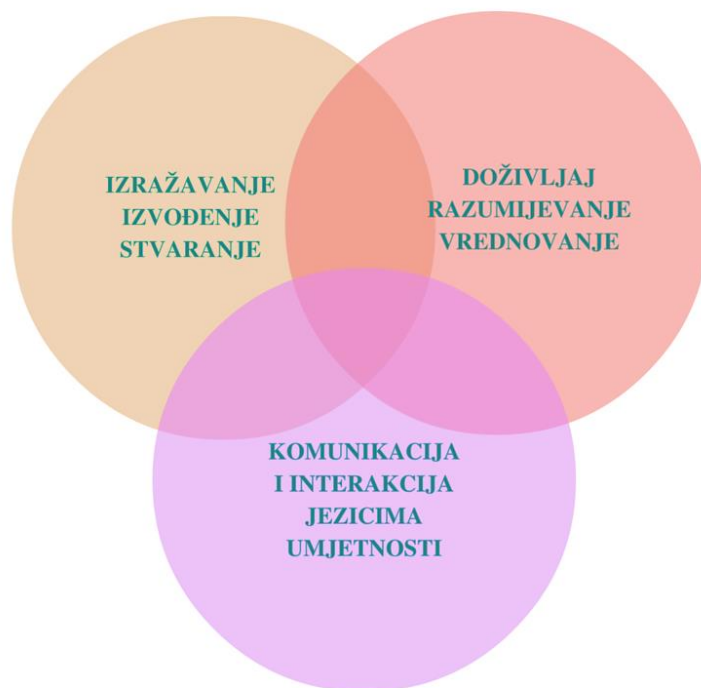
4.1. Makrokoncepti umjetničkoga obrazovanja

Dvojna priroda umjetničkoga iskustva, kao ishodišta i svrhe učenja i poučavanja, u umjetničkome se obrazovanju očituje u činjenici da se s jedne strane ono ostvaruje u neposrednome kontaktu s umjetničkim činom i produktom, a s druge se strane intenzivno realizira u procesu osobnoga umjetničkog izražavanja i samoizražavanja. Suvremeno umjetničko obrazovanje u jednakoj mjeri zadovoljava oba, jednakovrijedna oblika bavljenja umjetnošću. Ti oblici omogućavaju i podrazumijevaju čin umjetničke komunikacije sa sobom i s okolinom.

Stjecanje umjetničkih znanja i znanja o umjetnosti proizlazi iz potrebe za boljim razumijevanjem umjetnosti, s krajnjim ciljem kompetentnoga vrednovanja i samovredovanja umjetničkoga čina i rezultata. U skladu s takvim promišljanjem proizlaze sljedeći **makrokoncepti** u organizaciji umjetničkih sadržaja:

- a. Izražavanje, izvođenje i stvaranje;
- b. Doživljaj, razumijevanje i vrednovanje;
- c. Komunikacija i interakcija jezikom umjetnosti.

Makrokoncepti umjetničkoga obrazovanja istovjetni su onima iz **Umjetničkoga područja kurikulumu**. Međusobno su povezani i komplementarni te zajednički doprinose ostvarivanju svrhe i ciljeva umjetničkoga obrazovanja (slika 2).

Slika 2. Makrokoncepti u organizaciji umjetničkih sadržaja

Izražavanje, izvođenje i stvaranje

Temeljni je zadatak umjetničkoga obrazovanja osposobiti dijete i mladu osobu za samostalno i kreativno izražavanje svojih ideja, osjećaja i misli sredstvima umjetničkoga izraza. Razvijene vještine i umijeća te razumijevanje jezika

pojedine umjetnosti pretpostavka su samostalnoga umjetničkog izražavanja i samoizražavanja. Učenik ih stavlja u funkciju rješavanja umjetničkoga problema, aktivirajući svoj kreativni potencijal.

Uz stjecanje vještina i umijeća u učenika će se razviti kreativnost, spontanost i individualnost kao sredstva (samo)izražavanja u umjetnosti, ali i kreativnost kao metakompetencija za svakodnevni život (rješavanje problema, poduzetnost, inovativnost i inicijativnost, kreativna neverbalna komunikacija i fleksibilna inteligencija).

Doživljaj, razumijevanje i vrednovanje

Susret s umjetničkim činom i djelom doživljajni je impuls koji potiče ostale aktivnosti učenja i poučavanja umjetničkoga obrazovanja. Javlja se potreba za stjecanjem umjetničkih znanja i razvijanjem alata koji će omogućiti razumijevanje umjetnosti, kompetentnu analizu i vrednovanje. Za umjetničko obrazovanje osobito je važno neposredno upoznavanje umjetnosti u autentičnome okružju te sukreiranje umjetničkoga doživljaja svojom aktivnom prisutnošću. Tijekom odgojno-obrazovnoga procesa učenici će upoznati umjetnike i umjetnost u različitim kontekstima, prostore u kojima se stvara i predstavlja umjetnost, oblike i načine predstavljanja umjetnosti te različite djelatnosti potrebne za stvaranje i predstavljanje/izvedbu umjetničkoga djela. Upoznavanjem umjetnosti u različitim povijesnim, društvenim i kulturnim kontekstima učenici će razviti i unaprijediti sposobnosti aktivnoga opažanja, razumijevanja i vrednovanja umjetnosti.

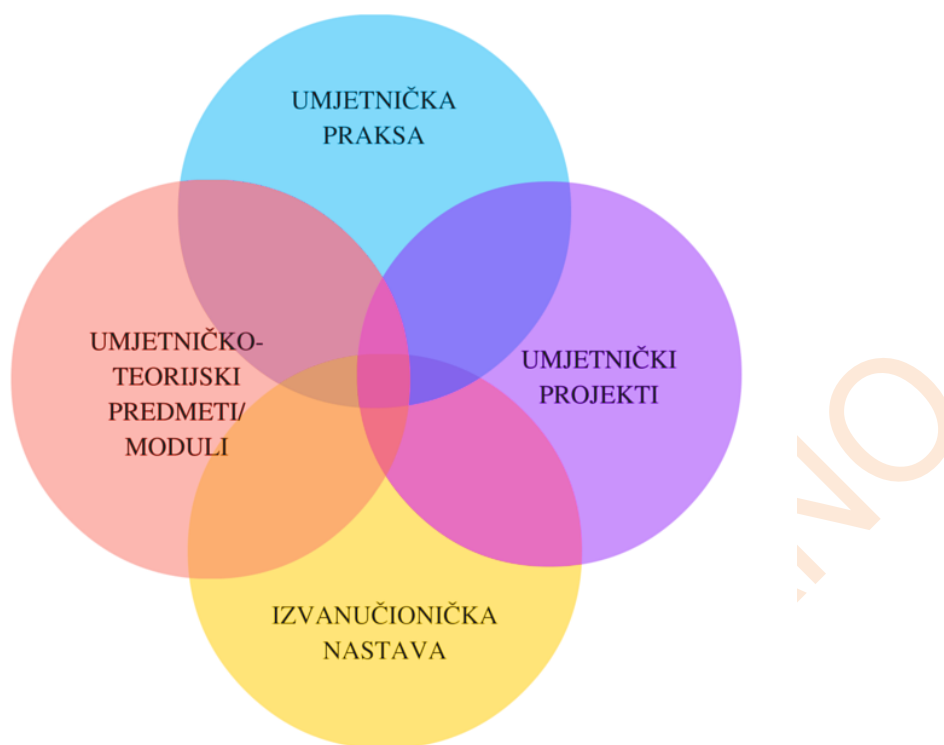
Komunikacija i interakcija jezikom umjetnosti

Ovladavanje elementima umjetničkoga jezika te usvajanje znanja o umjetnosti, pretpostavka su kompetentnoga samostalnog izražavanja, izvođenja i stvaranja te konzumiranja umjetnosti koje obuhvaća razumijevanje umjetničkoga čina i produkta, umjetničku komunikaciju te sposobnost analitičkoga i kritičkoga pristupa umjetnosti. Usvajanje umjetničkih znanja i znanja o umjetnosti proizlazi iz doživljaja i potrebe za višim stupnjem njezina razumijevanja. Komunikacija, socijalizacija i interakcija s pomoću umjetnosti stavlja naglasak na umjetničke aktivnosti u skupini koje su prisutne u svim odgojno-obrazovnim razinama/ciklusima umjetničkoga obrazovanja. Učenici će komunikacijom, socijalizacijom i interakcijom osjetiti radost zajedničkoga stvaranja i predstavljanja umjetnosti i razviti suradničke odnose s ostalim učenicima: procijeniti svoj doprinos i potencijale drugih, uočiti, njegovati i poštovati različitosti u skupini i naučiti se strpljenju, toleranciji i empatiji. U aktivnostima u skupini učenici će svladati i osnovne organizacijske vještine te naučiti dijeliti odgovornost za kvalitetu stvaranja i javno predstavljanje umjetničkoga djela.

4.2. Umjetnički sadržaji

Umjetnički sadržaji UO sastoje se od umjetničke prakse, umjetničko-teorijskih predmeta i/ili modula, umjetničkih projekata i izvanučioničke nastave (slika 3).

Umjetnički se sadržaji razlikuju s obzirom na vrstu umjetničke škole i/ili umjetničkog programa.

Slika 3. Umjetnički sadržaji

UMJETNIČKA PRAKSA I UMJETNIČKO-TEORIJSKI PREDMETI/MODULI

Umjetnička se praksa odnosi na različite individualne i skupne oblike bavljenja umjetnošću. Plan sati, sadržaji i odgojno-obrazovni ishodi umjetničkih predmeta/modula u okviru umjetničke prakse određuju se na nacionalnoj razini, predmetnim kurikulumima umjetničkih programa u pojedinoj umjetnosti. Pojedini se oblici umjetničke prakse mogu odrediti i specificirati kurikulumom umjetničke škole.

Umjetničko-teorijski predmeti/moduli u pravilu se ostvaruju u razrednim odjelima. Plan sati, sadržaji i odgojno-obrazovni ishodi umjetničko-teorijskih predmeta/modula određuju se na nacionalnoj razini, predmetnim kurikulumima umjetničkih programa u pojedinoj umjetnosti.

Omjeri umjetničke prakse i umjetničko-teorijskih predmeta određuju se na nacionalnoj razini, predmetnim kurikulumima umjetničkih programa u pojedinoj umjetnosti.

UMJETNIČKI PROJEKTI I IZVANUČIONIČKA NASTAVA

Umjetnički projekti ostvaruju se autonomno u okviru umjetničke škole, u suradnji škola i/ili ostalih kulturno-umjetničkih ustanova. Sadržaji i oblici rada u umjetničkim projektima određuju se školskim kurikulumom umjetničke škole. Školskim kurikulumom planira se i izvanučionička nastava čija je svrha neposredno upoznavanje umjetnika i umjetnosti kao dijela materijalnoga ili nematerijalnoga kulturnog nasljeđa.

Godišnje opterećenje učenika umjetničkim projektima i izvanučioničkom nastavom određuje se na školskoj razini, školskim kurikulumom umjetničke škole.

4.3. Sadržaji UO na osnovnoškolskoj razini (prvi, drugi i treći odgojno-obrazovni ciklus)

STRUKTURA UMJETNIČKOGA OBRAZOVANJA NA OSNOVNOŠKOLSKOJ RAZINI

Umjetničko obrazovanje u pojedinoj umjetnosti troslojne je strukture (tablica 3). Za umjetničke programe u pojedinoj umjetnosti, predmetnim se kurikulumima na nacionalnoj razini određuju omjeri umjetničke prakse i umjetničko-teorijskih predmeta te omjeri obveznih i izbornih umjetničkih predmeta/modula (nastavni plan).² Školskim kurikulumom umjetničke škole određuju se različiti oblici rada (individualni, manje ili veće skupine), realizacija umjetničkih projekata i izvanučioničke nastave te posebni dio s predmetima/modulima u ponudi umjetničke škole.

Tablica 3. Struktura UO na osnovnoškolskoj razini

OBVEZNI DIO		IZBORNI DIO
JEZGROVNI DIO	RAZLIKOVNI DIO	POSEBNI DIO
Jednak je za sve učenike u pojedinoj umjetnosti.	Razlikuje se prema posebnostima određenoga umjetničkog programa (npr. skupni oblici umjetničke prakse, projekti, izvanučionička nastava).	Prilagođen je različitim usmjerenjima i interesima učenika za njihov umjetnički razvoj te mogućnostima škole.
Određuje se predmetnim kurikulumima pojedine umjetnosti na nacionalnoj razini.	Određuje se predmetnim kurikulumima u pojedinoj umjetnosti na nacionalnoj razini, a dodatno specificira školskim kurikulumom umjetničke škole.	Određuje se školskim kurikulumom umjetničke škole: posebni predmeti i/ili moduli u ponudi škole.

POČETNIČKI UMJETNIČKI PROGRAMI (prvi odgojno-obrazovni ciklus)

Sadržaji početničkih umjetničkih programa se autonomno određuju školskim kurikulumom umjetničke škole. Raznovrsni početnički umjetnički programi ostvaruju se s obzirom na specifičnosti pojedine umjetnosti (npr. glazba ili ples), ponudu umjetničkih programa na osnovnoškolskoj razini i interese učenika.

OSNOVNA UMJETNIČKA ŠKOLA (drugi i treći odgojno-obrazovni ciklus)

Polaznici osnovnih umjetničkih škola redoviti su učenici općeobrazovnih škola što znači da u umjetničkoj školi pohađaju umjetničke programe s **isključivo umjetničkim sadržajima**. Umjetnički se sadržaji sastoje od individualnih i skupnih oblika umjetničke prakse, teorijsko-umjetničkih predmeta i/ili modula, umjetničkih projekata i izvanučioničke nastave.

Diferenciranost programa u osnovnim umjetničkim školama pruža različite mogućnosti odabira umjetničkih sadržaja i oblika rada, sukladno sposobnostima, potrebama i interesima učenika.

Za dijete je na osnovnoškolskoj razini potrebna što čvršća **povezanost općeobrazovnoga i umjetničkoga dijela programa** i poželjno je da ta povezanost bude prostorna – opće i umjetničko obrazovanje unutar jedne odgojno-obrazovne ustanove i/ili ostvareno u suradnji dviju ustanova; programska – sadržaji u umjetničkoj školi „izrastaju” iz umjetničkoga područja kurikuluma u općeobrazovnoj školi i njegovo su proširenje/obogaćenje i kadrovska – učitelji umjetničkih predmeta/modula u općeobrazovnim školama realiziraju prirodnu i humanu selekciju djece za umjetničke programe uočavajući njihovu darovitost i sklonosti pojedinoj umjetnosti.

PRIPREMNI UMJETNIČKI PROGRAMI (treći odgojno-obrazovni ciklus)

S obzirom na namjenu pripremnih umjetničkih programa koji se ostvaruju za učenike koji nisu pohađali osnovnu umjetničku školu, i ovdje se umjetničko obrazovanje sastoji od isključivo umjetničkih sadržaja (učenici su redoviti polaznici općeobrazovne škole).

4.4. Sadržaji UO na srednjoškolskoj razini (četvrti i peti odgojno-obrazovni ciklus)

STRUKTURA UMJETNIČKOGA OBRAZOVANJA NA SREDNJOŠKOLSKOJ RAZINI

² Učenicima 3. odgojno-obrazovnog ciklusa koji neće nastaviti umjetničko obrazovanje na srednjoškolskoj razini može se smanjiti broj obveznih predmeta te dodati izborne predmete/module/aktivnosti.

Struktura umjetničkoga obrazovanja na srednjoškolskoj razini sastoji se od umjetničkoga i općeobrazovnoga dijela programa (tablica 4).

Tablica 4. Struktura UO na srednjoškolskoj razini

OPĆEOBRAZOVNI SADRŽAJI	UMJETNIČKI SADRŽAJI
obvezni općeobrazovni predmeti	obvezni umjetnički predmeti/moduli
ostali općeobrazovni predmeti	izborni umjetnički predmeti/moduli
posebni/fakultativni dio (općeobrazovni i/ili umjetnički sadržaji)	

OBVEZNI OPĆEOBRAZOVNI PREDMETI

Obvezni općeobrazovni predmeti su Hrvatski jezik, Strani jezik 1, Matematika, Tjelesna i zdravstvena kultura te Vjeronauk/Etika (obvezni izborni).

Godišnje opterećenje učenika obveznim predmetima (plan sati) određuje se NKUO-om za različita umjetnička usmjerenja (vidi tablice 10 i 12, poglavlje 5).

Sadržaj i odgojno-obrazovni ishodi obveznih općeobrazovnih predmeta određuju se njihovim predmetnim kurikulumima na nacionalnoj razini.

OSTALI OPĆEOBRAZOVNI PREDMETI

NKUO na nacionalnoj razini preciznije određuje isključivo plan predmeta Politika i gospodarstvo (1 sat tjedno u 3. razredu) i Filozofija s logikom (1 sat tjedno u 4. razredu).

Godišnje opterećenje učenika ostalim općeobrazovnim predmetima (plan sati) određuje se kurikulumom umjetničke škole i interesima učenika, ovisno o samostalnom odabiru predmeta (usp. tablice 10 i 12, poglavlje 5).

Sadržaj i odgojno-obrazovni ishodi ostalih općeobrazovnih predmeta određuju se njihovim predmetnim kurikulumima na nacionalnoj razini.

OBVEZNI UMJETNIČKI PREDMETI/MODULI

Ukupno godišnje opterećenje učenika obveznim umjetničkim predmetima/modulima određuje se NKUO-om za različita umjetnička usmjerenja (usp. tablice 9 i 11, poglavlje 5).

Plan sati obveznih umjetničkih predmeta/modula određuje se predmetnim kurikulumom za svaki pojedini umjetnički program.

Sadržaj i odgojno-obrazovni ishodi obveznih umjetničkih predmeta određuju se njihovim predmetnim kurikulumima na nacionalnoj razini.

IZBORNIM UMJETNIČKI PREDMETI/MODULI

Izborni umjetnički predmeti/moduli određuju se autonomno na školskoj razini.

Opterećenje učenika (plan sati), sadržaj predmeta/modula i odgojno-obrazovni ishodi odredit će se školskim kurikulumom umjetničke škole.

POSEBNI/FAKULTATIVNI DIO

Posebni/fakultativni dio UO na srednjoškolskoj razini može se odnositi na općeobrazovne ili umjetničke predmete. Škola može ponuditi različite interdisciplinarne module unutar ili između određenih područja kurikuluma (jezično-komunikacijsko, društveno-humanističko, prirodoslovno, matematičko i td.). Moguće je i povezivanje općeobrazovnih sadržaja s umjetničkim sadržajima (umjetničkim područjem kurikuluma).

4.4.1. UO sa širom umjetničkom jezgrom

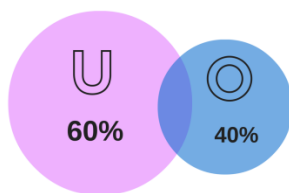
Umjetničko obrazovanje sa širom umjetničkom jezgrom namijenjeno je učenicima koji:

- a. žele upisati umjetnički studij;
- b. po završetku srednje umjetničke škole žele zaokružiti svoje umjetničko obrazovanje i steći kvalifikaciju određenu standardom zanimanja prema HKO-u (sektor Umjetnost).

Ovakav se tip umjetničkoga obrazovanja u Republici Hrvatskoj već provodi. Sastoji se od šire umjetničke i uže općeobrazovne jezgre (slika 4).

Šira umjetnička jezgra (60 % umjetničkih sadržaja) namijenjena je umjetničkomu usavršavanju sa svrhom profesionalnoga razvoja (upisa umjetničkoga studija) ili stjecanja umjetničke kvalifikacije. Ostvaruje se u kombinaciji s užom općeobrazovnom jezgrom (40 % općeobrazovnih sadržaja)³.

Uža općeobrazovna jezgra nužna je za stjecanje ključnih kompetencija i osnova pismenosti (jezične, matematičke, informatičke/medijske, građanske i digitalne). Razmjerno mali udio općeobrazovnih sadržaja u odnosu na umjetničke sadržaje otvara prostor umjetničkomu usavršavanju (profesionalni umjetnički razvoj) i specijalizaciji za zanimanje.

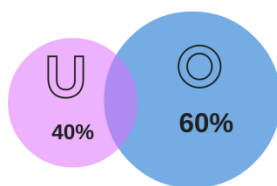
Slika 4. UO sa širom umjetničkom jezgrom

4.4.2. UO s užom umjetničkom jezgrom (od školske godine 2020./21.)

Za učenike koji žele steći šire opće obrazovanje te po završetku srednje umjetničke škole zadovoljiti kriterije upisa na različite studije, bit će omogućeno umjetničko obrazovanje s užom umjetničkom jezgrom, od školske godine 2020./21 (slika 5).

Uža umjetnička jezgra (40% umjetničkih sadržaja) ostvaruje se u kombinaciji sa širom općeobrazovnom jezgrom (60% općeobrazovnih sadržaja).

Uz stjecanje ključnih kompetencija i osnova pismenosti **šira općeobrazovna jezgra** s nešto većim udjelom općeobrazovnih sadržaja pruža sveobuhvatnije opće obrazovanje. Omogućuje učenicima stjecanje potrebnih znanja, vještina i kompetencija neophodnih za obrazovanje na visokoškolskoj razini te ispunjavanje kriterija upisa na različite studije (poput kreativnih industrija) za koje su potrebni široko obrazovani pojedinci s izraženim kreativnim senzibilitetom.

Slika 5. UO s užom umjetničkom jezgrom

Izborni/fakultativni sadržaji mogu se realizirati u okviru umjetničke jezgre, općeobrazovne jezgre ili u kombinaciji umjetničkih i općeobrazovnih sadržaja. Sukladno tome, u obje će se varijante umjetničkoga obrazovanja neznatno modificirati omjeri od 40% odnosno 60%.

5. ORGANIZACIJA ODGOJNO-OBRAZOVNOGA PROCESA

Umjetničko se obrazovanje u svim odgojno-obrazovnim razinama i ciklusima ostvaruje na temelju NKUO-a i kurikuluma umjetničkih škola. Kako bi se ostvarila načela, vrijednosti i ciljevi umjetničkog obrazovanja, NKUO daje **zajednički okvir za organizaciju odgojno-obrazovnog procesa** koji će umjetničke škole implementirati u svoj rad.

³ Od drugoga razreda srednje umjetničke škole. U 1. razredu svi učenici pohađaju 60 % općeobrazovnih sadržaja/predmeta.

Otvorenost NKUO-a omogućava umjetničkim školama da u skladu sa svojim posebnostima te potrebama djeteta i mlade osobe oblikuju optimalno okruženje za učenje i poučavanje te kontinuirano unaprjeđuju kvalitetu rada. Uz NKUO, rad umjetničkih škola reguliraju ostali kurikulumski dokumenti na nacionalnoj razini⁴ te školski kurikulumi umjetničkih škola (tablica 5).

Tablica 5: Okviri za organizaciju odgojno-obrazovnog procesa u umjetničkome obrazovanju

NACIONALNA RAZINA	
Nacionalni kurikulum za umjetničko obrazovanje	Određuje: <ul style="list-style-type: none"> - status i usmjerenja učenika u UO - ukupno opterećenje učenika u UO na predškolskoj, osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini - omjere umjetničkih i općeobrazovnih predmeta u srednjoj umjetničkoj školi, sukladno različitim usmjerenjima učenika
Kurikulumi umjetničkih programa u pojedinoj umjetnosti	Reguliraju: <ul style="list-style-type: none"> - nastavni plan za svaki pojedini umjetnički program (popis umjetničkih predmeta i opterećenje učenika) - omjer različitih umjetničkih sadržaja (umjetnička praksa i teorijsko-umjetnički predmeti)
Predmetni/modularni kurikulumi	Određuju: <ul style="list-style-type: none"> - učenje i poučavanje u pojedinome umjetničkom predmetu/modulu - odgojno-obrazovne ishode i razine usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda na kraju svake godine učenja - pristupe vrednovanju
ŠKOLSKA RAZINA	
Školski kurikulumi umjetničkih škola	Na godišnjoj razini planiraju: <ul style="list-style-type: none"> - ponudu umjetničkih programa - ponudu izbornih i fakultativnih predmeta/modula - umjetničku javnu djelatnost škole - organizaciju procesa učenja i poučavanja, koja uz nastavni plan propisan na nacionalnoj razini sadrži dodatnu i dopunsku nastavu, umjetničke projekte i izvanučioničku nastavu - suradnju s ostalim odgojno-obrazovnim i kulturnim ustanovama

NKUO-om se **plan sati određuje na godišnjoj razini** i na taj način umjetničkim školama omogućuje:

- fleksibilno planiranje i realizaciju procesa učenja i poučavanja;
- tematske dane i projektne tjedne;
- međupredmetnu povezanost te koncentriranu/integriranu nastavu pojedinih predmeta;
- organizaciju umjetničkih projekata i izvanučioničke nastave.

5.1. Status učenika u umjetničkome obrazovanju

UPIS UČENIKA U UMJETNIČKU ŠKOLU

Upis u određenu odgojno-obrazovnu razinu umjetničkoga obrazovanja određuje se NKUO-om, a specificira umjetničkim programima u pojedinoj umjetnosti.

⁴ Izrada kurikuluma umjetničkih programa i njima pripadajućih predmetnih kurikuluma planirana je u narednim etapama Cjelovite kurikulumne reforme.

Predškolski umjetnički odgoj upisuje se bez prijemnog ispita.

Na osnovnoškolskoj razini, početnički se umjetnički programi također upisuju bez prijemnog ispita.

Upis u 1. razred osnovne umjetničke škole u pravilu se ostvaruje na temelju položenog prijemnog ispita. Osnovne umjetničke škole mogu odlučiti upisivati učenike u 1. razred bez selekcije, pri čemu će kriterije upisa učenika obrazložiti u školskome kurikulumu.

Upis u pripremne umjetničke programe realizira se na temelju položenoga prijemnog ispita.

Srednjoškolska se razina umjetničkoga obrazovanja može upisati isključivo nakon položenoga prijemnog ispita.

Za upis u srednju umjetničku školu potrebno je zadovoljiti:

- a. elemente i kriterije za upis kandidata u srednju umjetničku školu;
- b. posebne kriterije pojedinoga umjetničkog programa;
- c. uvjete propisane školskim kurikulumom određene umjetničke škole.

Umjetničke škole školskim kurikulumom određuju kriterije upisa, uvjete pohađanja umjetničkih programa te organizaciju učenja i poučavanja ostalih polaznika (npr. umjetničko obrazovanje odraslih).

POHAĐANJE UMJETNIČKIH PROGRAMA

Učenici u pravilu mogu upisati samo **jedan umjetnički program** u određenoj umjetnosti. Iznimno, daroviti učenici mogu pohađati i više od jednoga umjetničkog programa. Uvjete pohađanja dvaju ili više umjetničkih programa svaka umjetnička škola određuje školskim kurikulumom.

STATUS UČENIKA

Na osnovnoškolskoj razini, učenici umjetničkih škola ujedno su i redoviti učenici općeobrazovne škole.

Na srednjoškolskoj razini, učenici mogu imati status:

- a. **redovitih učenika umjetničke škole** u kojoj pohađaju umjetnički i općeobrazovni dio programa;
- b. **redovitih učenika dviju škola** – umjetničke škole i druge srednje škole pri čemu redoviti učenici dviju škola u umjetničkoj školi pohađaju samo umjetnički dio programa.

UMJETNIČKA USMJERENJA

Osnovna umjetnička škola učenicima pruža različite mogućnosti odabira umjetničkih sadržaja i oblika rada sukladno njihovim sposobnostima, potrebama i interesima. To se posebno odnosi na treći odgojno-obrazovni ciklus kada se učenici odlučuju na zaokruživanje umjetničkoga obrazovanja na osnovnoškolskoj razini odnosno za nastavak obrazovanja u srednjoj umjetničkoj školi.

Srednja umjetnička škola ima višestruku odgojno-obrazovnu ulogu. Učenici je mogu upisati i pohađati zbog:

- a. umjetničke završnosti i stjecanja kvalifikacije, određene standardom zanimanja Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira (sektor Umjetnost);
- b. nastavka obrazovanja na visokoškolskoj razini.

Različiti statusi i umjetnička usmjerenja učenika utječu na njihovo tjedno/godišnje opterećenje i omjer odgojno-obrazovnih sadržaja (usp. tablice 8, 9 i 10).

5.2. Godišnje opterećenje učenika u umjetničkome obrazovanju

5.2.1. Osnovnoškolska razina

NKUO-om se određuje **ukupno godišnje opterećenje učenika u osnovnoj umjetničkoj školi**. Opterećenje učenika je u 1. odgojno-obrazovnome ciklusu jednako za sve škole, dok se opterećenje u 2. i 3. ciklusu razlikuje za šestogodišnje i četverogodišnje osnovne umjetničke škole (tablice 6 i 7).

Tablica 6. Ukupno godišnje opterećenje učenika u šestogodišnjoj osnovnoj umjetničkoj školi

1. ciklus	2. ciklus		3. ciklus				
POČETNIČKI UMJETNIČKI PROGRAM	RAZREDI OSNOVNE UMJETNIČKE ŠKOLE					PRIPREMNI UMJETNIČKI PROGRAM	
1./2. godina	1. godina	2. godina	3. godina	4. godina	5. godina	6. godina	1./2. godina
do 70 sati godišnje	do 210 sati godišnje		do 280 sati godišnje		do 350 sati godišnje		do 490 sati godišnje

Tablica 7. Ukupno godišnje opterećenje učenika u četverogodišnjoj osnovnoj umjetničkoj školi

1. ciklus	2. ciklus		3. ciklus		
POČETNIČKI UMJETNIČKI PROGRAM	RAZREDI OSNOVNE UMJETNIČKE ŠKOLE			PRIPREMNI UMJETNIČKI PROGRAM	
1./2. godina	1. godina	2. godina	3. godina	4. godina	1./2. godina
do 70 sati godišnje	do 280 sati godišnje	do 350 sati godišnje	do 455 sati godišnje		do 490 sati godišnje

5.2.2 Srednjoškolska razina

NKUO-om se određuje **ukupno godišnje opterećenje učenika u srednjoj umjetničkoj školi**. S različitim omjerima umjetničkih i općeobrazovnih sadržaja, maksimalno opterećenje učenika je **35 sati tjedno** odnosno 1225 sati godišnje. Povećano opterećenje učenika u odnosu na gimnazijsko obrazovanje (32 sata tjedno/1120 sati godišnje) temelji se na:

- a. **posebnostima umjetničkoga obrazovanja**, koje se velikim dijelom odnose na projektnu, problemsku i mentorsku nastavu;
- b. **opremljenosti škole za realizaciju umjetničkih aktivnosti**, to jest nužnosti stjecanja određenih umjetničkih vještina i umijeća u školskoj ustanovi;
- c. **smanjenjem obveza učenika za samostalan rad kod kuće** – umjetnička se znanja i vještine velikim dijelom stječu u odgojno-obrazovnome procesu.

Umjetničko obrazovanje se odnosi na učenike samo jedne, umjetničke škole u kojoj pohađaju umjetničke i općeobrazovne sadržaje (A i B) te na učenike dviju škola koji u umjetničkoj školi pohađaju samo umjetničke sadržaje (C). Godišnje opterećenje učenika i omjeri umjetničkih i općeobrazovnih sadržaja ovise o statusu i umjetničkome usmjerenju učenika. Uz tri varijante sa širom umjetničkom jezgrom koje su postojale do sada (A, B1 i C1), od školske godine 2020./21. učenicima će se omogućiti još dvije varijante, s užom umjetničkom jezgrom (B2 i C2). Sve su varijante prikazane u tablici 8.

Tablica 8. Omjer odgojno-obrazovnih sadržaja s obzirom na status i usmjerenje učenika

STATUS I USMJERENJE		UMJETNIČKI SADRŽAJI	OPĆEOBRAZOVNI SADRŽAJI
A Umjetnička završnost i stjecanje kvalifikacije		šira umjetnička jezgra od 60% ⁵ 735 sati godišnje ⁶ (21 sat tjedno)	uža općeobrazovna jezgra od 40% ⁷ 490 sati godišnje ⁸ (14 sati tjedno)
B Nastavak obrazovanja na visokoškolskoj razini	B1 profesionalni razvoj u umjetnosti	šira umjetnička jezgra od 60% 735 sati godišnje (21 sat tjedno)	uža općeobrazovna jezgra od 40% 490 sati godišnje (14 sati tjedno)
	B2 od 2020./21. upis drugog studija	uža umjetnička jezgra od 40% 490 sati godišnje (14 sati tjedno)	šira općeobrazovna jezgra od 60% 735 sati godišnje (21 sat tjedno)
C Redoviti učenici dviju škola	C1	šira umjetnička jezgra od 60% 735 sati godišnje (21 sat tjedno)	pohađanje općeobrazovnih sadržaja u drugoj školi
	C2 od 2020./21.	uža umjetnička jezgra od 40%	

Fleksibilnost umjetničkoga obrazovanja će dopuštati i **horizontalnu prohodnost** na srednjoškolskoj razini, odnosno prelazak iz jednoga usmjerenja u drugo nakon završetka određenoga razreda.

Uvjeti za prelazak (npr. razlikovni ispiti) će se propisati školskim kurikulumom umjetničke škole.

⁵ osim 1. razreda srednje umjetničke škole (vidi tablicu 9)

⁶ 672 sata u 4. razredu

⁷ osim 1. razreda srednje umjetničke škole (vidi tablicu 9)

⁸ 448 sati u 4. razredu

UMJETNIČKO OBRAZOVANJE SA ŠIROM UMJETNIČKOM JEZGROM (A, B1, C1)

Za učenike prvoga razreda srednje umjetničke škole općeobrazovni dio programa obuhvaća 60%, a umjetnički dio programa obuhvaća 40%.

Od drugoga razreda nadalje učenicima je s obzirom na usmjerenje određena **šira umjetnička jezgra** od 60% koja se ostvaruje u kombinaciji s **užom općeobrazovnom jezgrom** od 40% (tablice 9 i 10).

Umjetnički dio se za svaki umjetnički program u pojedinoj umjetnosti definira na sljedeći način:

- kurikulumom pojedinoga umjetničkog programa i pripadajućim predmetnim kurikulumima određuje se plan sati umjetničke prakse i umjetničko-teorijskih predmeta;
- školskim kurikulumom umjetničke škole planiraju se umjetnički projekti i izvanučionička nastava.

Tablica 9. Struktura umjetničkoga obrazovanja sa širom umjetničkom jezgrom (A, B1, C1)

STRUKTURA UO-a SA ŠIROM UMJETNIČKOM JEZGROM		4. ciklus		5. ciklus	
		4. ciklus	5. ciklus		
razred:		I.	II.	III.	IV.
1.	OPĆEOBRAZOVNI DIO	60%	40%	40%	40%
2.	UMJETNIČKI DIO	40%	60%	60%	60%
2. 1.	UMJETNIČKA PRAKSA	broj sati se određuje kurikulumom pojedinoga umjetničkog programa			um-
2. 2.	UMJETNIČKO-TEORIJSKI PREDMETI/ MODULI ⁹	broj sati se određuje kurikulumom pojedinoga umjetničkog programa			um-
2. 3.	UMJETNIČKI PROJEKTI	broj sati se određuje školskim kurikulumom			
2. 4.	IZVANUČIONIČKA NASTAVA	broj sati se određuje školskim kurikulumom			

Za darovite učenike i učenike koji se opredjeljuju za profesionalni umjetnički razvoj, moguće je povećanje ukupnoga opterećenja u umjetničkome dijelu programa do najviše 23 sata tjedno (805 sati godišnje). Opterećenje učenika dviju škola također se u umjetničkoj školi može proširiti na najviše 23 sata tjedno (805 sati godišnje).

Tablica 10. Struktura umjetničkoga obrazovanja s užom općeobrazovnom jezgrom (A, B1)

PODRUČJE	PREDMET	1. RAZRED	2. RAZRED	3. RAZRED	4. RAZRED	UKUPNO
OBVEZNI PREDMETI						
- određuju se na nacionalnoj razini sa fiksnim brojem sati						

⁹ Umjetnička praksa i umjetničko-teorijski dio mogu se organizirati kao zasebni predmeti ili integrirani predmeti/moduli.

JEZIČNO-KOMUNIKACIJSKO	Hrvatski jezik	140	140	140	128	548
	Strani jezik 1	105	105	105	96	411
MATEMATIČKO	Matematika	70	70	35	32	207
TJELESNO I ZDRAVSTVENO	TZK	70	70	70	64	274
OBVEZNI IZBORNI	Vjeronauk/Etika	35	35	35	32	137
ukupno		420	420	385	352	1577
OSTALI PREDMETI						
<p>- učenik obvezno odabire najmanji broj sati od ponuđenog</p> <p>- osim Filozofije s logikom i Politike i gospodarstva, umjetnička škola autonomno određuje organizaciju učenja i poučavanja ostalih predmeta</p>						
UMJETNIČKO	Umjetnost	prema kurikulumu umjetničke škole				70-140
DRUŠTVENO-HUMANISTIČKO	Povijest	prema kurikulumu umjetničke škole				70-210
	Filozofija s logikom	-	-	-	32	32
	Politika i gospodarstvo	-	-	35	-	35
PRIRODOSLOVNO	Geografija	prema kurikulumu umjetničke škole				70-140
TEHNIČKO I INFORMATIČKO	Informatika	prema kurikulumu umjetničke škole				105-140
IZBORNI DIO						
JEZIČNO-KOMUNIKACIJSKO	Strani jezik 2 Latinski jezik	prema izboru učenika				
DRUŠTVENO-HUMANISTIČKO	Sociologija Psihologija	prema izboru učenika				
PRIRODOSLOVNO	Fizika Kemija Biologija	prema izboru učenika				
MATEMATIČKO	Matematika (do- datni broj sati)	prema izboru učenika				
UKUPNO OPĆEOBRAZOVNI PREDMETI		735	490	490	448	2163
UKUPNO UMJETNIČKI PREDMETI		490	735	735	672	2632
SVEUKUPNO		1225	1225	1225	1120	4795

UMJETNIČKO OBRAZOVANJE S UŽOM UMJETNIČKOM JEZGROM od 2020./21. (B2, C2)

U svim razredima srednje umjetničke škole učenicima je s obzirom na usmjerenje određena **uža umjetnička jezgra** od 40% koja se ostvaruje u kombinaciji sa **široim općebrazovnom jezgrom** od 60% (tablice 11 i 12).

Srednje umjetničke škole koje će imati mogućnosti ponuditi umjetničko obrazovanje s užom umjetničkom jezgrom, kurikulumom škole će propisati omjer i sadržaje umjetničkoga dijela programa.

Smanjenje opterećenja učenika u umjetničkom dijelu može se ostvariti:

- smanjenjem broja sati postojećih predmeta/modula;
- različitim oblicima integracije postojećih predmeta/modula (npr. tematskom korelacijom i modularnom organizacijom umjetničko-teorijskih predmeta).

Umjetnički dio se za svaki umjetnički program u pojedinoj umjetnosti definira na sljedeći način:

a. kurikulumom pojedinoga umjetničkog programa i pripadajućim predmetnim kurikulumima određuje se plan sati umjetničke prakse i umjetničko-teorijskih predmeta;

b. školskim kurikulumom umjetničke škole planiraju se umjetnički projekti i izvanučionička nastava.

Tablica 11. Struktura umjetničkoga obrazovanja s užom umjetničkom jezgrom od 2020./21. (B2, C2)

STRUKTURA UO-a S UŽOM UMJETNIČKOM JEZGROM		4. ciklus		5. ciklus	
		4. ciklus	5. ciklus		
razred:		I.	II.	III.	IV.
1.	OPĆEOBRAZOVNI DIO	60%	60%	60%	60%
2.	UMJETNIČKI DIO	40%	40%	40%	40%
2. 1.	UMJETNIČKA PRAKSA	broj sati se određuje kurikulumom pojedinoga umjetničkog programa			
2. 2.	UMJETNIČKO-TEORIJSKI PREDMETI/ MODULI ¹⁰	broj sati se određuje kurikulumom pojedinoga umjetničkog programa			
2. 3.	UMJETNIČKI PROJEKTI	broj sati se određuje školskim kurikulumom			
2. 4.	IZVANUČIONIČKA NASTAVA	broj sati se određuje školskim kurikulumom			

Tablica 12. Struktura umjetničkoga obrazovanja sa širom općeobrazovnom jezgrom od 2020./21. (B2)

PODRUČJE	PREDMET	1. RAZRED	2. RAZRED	3. RAZRED	4. RAZRED	UKUPNO
OBVEZNI PREDMETI						

¹⁰ Umjetnička praksa i umjetničko-teorijski dio mogu se organizirati kao zasebni predmeti ili integrirani predmeti/moduli.

- određuju se na nacionalnoj razini sa fiksnim brojem sati						
JEZIČNO-KOMUNIKACIJSKO	Hrvatski jezik	140	140	140	128	548
	Strani jezik 1	105	105	105	96	411
MATEMATIČKO	Matematika	105	105	105	96	411
TJELESNO I ZDRAVSTVENO	TZK	70	70	70	64	274
OBVEZNI IZBORNI	Vjeronauk/Etika	35	35	35	32	137
ukupno		455	455	455	416	1781
OSTALI PREDMETI						
<p>- učenik obvezno odabire najmanji broj sati od ponuđenog</p> <p>- osim Filozofije s logikom i Politike i gospodarstva, umjetnička škola autonomno određuje organizaciju učenja i poučavanja ostalih predmeta</p>						
UMJETNIČKO	Umjetnost	prema kurikulumu umjetničke škole				70-140
DRUŠTVENO-HUMANISTIČKO	Povijest	prema kurikulumu umjetničke škole				70-315
	Filozofija s logikom	-	-	-	32	32
	Politika i gospodarstvo	-	-	35	-	35
PRIRODOSLOVNO	Geografija	prema kurikulumu umjetničke škole				70-280
	Fizika Kemija Biologija	prema kurikulumu umjetničke škole				105-840
	TEHNIČKO I INFORMATIČKO	Informatika	prema kurikulumu umjetničke škole			
IZBORNI DIO						
JEZIČNO-KOMUNIKACIJSKO	Strani jezik 2 Latinski jezik	prema izboru učenika				
DRUŠTVENO-HUMANISTIČKO	Sociologija Psihologija	prema izboru učenika				
MATEMATIČKO	Matematika (dodatni broj sati)	prema izboru učenika				
UKUPNO OPĆEOBRAZOVNI PREDMETI		735	735	735	672	2877
UKUPNO UMJETNIČKI PREDMETI		490	490	490	448	1918
SVEUKUPNO		1225	1225	1225	1120	4795

5.3. Posebnosti organizacije odgojno-obrazovnog procesa

GRUPIRANJE UČENIKA

Obilježje je organizacije umjetničkih programa u umjetničkim školama visok stupanj individualizacije nastave i usmjerenosti na optimalan razvoj svakog učenika. Individualizacija se ogleda u načelu izbornosti koje je prisutno na razini razlikovnog i školskoga kurikuluma, ali i u različitosti grupiranja učenika s obzirom na dob, interese i sposobnosti učenika te karakteristike nastavnoga predmeta ili modula. Grupiranjem učenika osigurava se korisnije i smislenije umjetničko obrazovanje koje će pružiti mogućnosti za osobni umjetnički razvoj pojedinca, stjecanje kompetencija za umjetnička zanimanja te profesionalni razvoj i nastavak obrazovanja u visokoškolskim umjetničkim ustanovama.

Posebnost je umjetničkoga obrazovanja, među ostalim, **individualna nastava** pojedinih umjetničkih predmeta, koja omogućava visoku razinu fleksibilnosti i prilagodbe programa za svakog učenika. Na nekim se umjetničkim predmetima/modulima praktično stječu posebne umjetničke vještine pa je zbog optimalnoga razvoja učenika nastava organizirana u **manjim skupinama** (dva do osam učenika, ovisno o posebnostima umjetničkoga predmeta/modula). Nastava teorijskih umjetničkih predmeta realizira se u **razrednim odjelima** s najviše dvadeset učenika. Za pojedine oblike umjetničke prakse i projektne nastave moguć je rad i s **većim skupinama učenika**. Sukladno posebnostima pojedinih umjetničkih predmeta, modula ili projekata, broj učenika u skupini propisat će se školskim kurikulumom. Različite skupine učenika formirat će se i u suradnji umjetničke škole s ostalim odgojno-obrazovnim i/ili kulturno-umjetničkim ustanovama na lokalnoj, nacionalnoj i internacionalnoj razini. Školskim je kurikulumom, uz slobodan odabir izbornih i fakultativnih predmeta/modula, učenicima potrebno ponuditi i slobodan odabir oblika rada (individualna nastava ili nastava u skupini).

U razrednim odjelima umjetničkih škola učenici će biti grupirani **prema dobi**, a za određene umjetničke aktivnosti optimalno grupiranje učenika bit će **prema sposobnostima**. U ostale oblike umjetničkoga rada, izborne i fakultativne predmete i module te kulturno-umjetničke projekte učenici se uključuju i grupiraju **prema interesima**.

OKRUŽENJE ZA UČENJE

Svaka umjetnička škola na području Republike Hrvatske svojom prostornom i materijalnom opremljenošću mora zadovoljiti uvjete za optimalno odvijanje odgojno-obrazovnog procesa. Umjetničke škole trebaju njegovati pozitivno okruženje za učenje koje potiče kreativnost, inovativnost i umjetničku slobodu. One trebaju biti odgojno-obrazovna, kulturno-umjetnička multimedijaska središta u kojima će učenici željeti boraviti i umjetnički se razvijati. U suvremenom umjetničkom obrazovanju okruženje za učenje odnosi se na fizičko i na digitalno okruženje pa je osobito važna opremljenost umjetničkih škola/učionica nastavnom tehnologijom koja uključuje pametne ploče, računala, projektore, audio uređaje, pristup mreži i ostalo.

Nastava u umjetničkim školama (redovita, dodatna i dopunska) provodi se u specijaliziranim učionicama, opremljenim prema potrebama određenoga umjetničkog programa, predmeta ili modula. Uz učionice klasičnoga tipa, koje su predviđene za razrednu nastavu, u umjetničkim školama postoje učionice prilagođene za individualnu nastavu odnosno za nastavu s manjim ili većim skupinama učenika. Postoje i posebno opremljene prostorije poput vježbaonica i ateljea za umjetničko stvaranje i izvođenje (produkciju i reprodukciju), kvalitetno opremljenih radionica i praktikuma te dvorana za javne nastupe učenika.

Uz stjecanje umjetničkih kompetencija vlastitom umjetničkom praksom osobito je važna interakcija učenika s umjetničkim objektima, umjetničkim izvedbama i samim umjetnicima. Iz toga proizlazi da je izvanučionička nastava neizostavan dio redovitoga umjetničkog obrazovanja. Okruženje za učenje izvan umjetničkih škola kulturne su ustanove i posebne, autentične lokacije na kojima će se učenici izravno susresti s umjetnošću. Cilj umjetničkoga obrazovanja koji se ostvaruje izvanučioničkom nastavom upoznavanje je, a potom i razumijevanje te vrednovanje, hrvatske, europske i svjetske materijalne i nematerijalne kulturne baštine.

5.4. Uloga školskoga kurikulumu

Na temelju Okvira nacionalnoga kurikulumu i Nacionalnoga kurikulumu za umjetničko obrazovanje svaka umjetnička škola izrađuje školski kurikulum koji nastaje u suradnji odgojno-obrazovnih radnika škole te učenika, roditelja i lokalne zajednice. Pri izradi školskoga kurikulumu treba imati u vidu raznolikost i kompleksnost obrazovnih interesa i potreba učenika i potrebe sredine u kojoj škola djeluje.

Manji stupanj normiranja na nacionalnoj razini omogućuje umjetničkim školama višu razinu autonomije. Školski kurikulum doprinosi kreiranju jedinstvenoga profila umjetničke škole te njezinoj prepoznatljivosti i posebnosti.

Školskim kurikulumom umjetničke škole određuju se:

- vizija i misija umjetničke škole;
- vrijednosti i načela umjetničke škole koja su usklađena s vrijednostima i načelima NKUO-a;
- načini implementacije NKUO-a u ostvarenju odgojno-obrazovnih ciljeva, načela i vrijednosti umjetničkoga obrazovanja te načela učenja i poučavanja;
- područja razvoja učenika u smislu stjecanja potrebnih umjetničkih kompetencija i ostvarenja željenih obrazovnih ishoda;
- organizaciju odgojno-obrazovnoga procesa umjetničke škole;
- umjetničku javnu djelatnost kao poseban dio umjetničkoga obrazovanja;
- suradnju s odgojno-obrazovnim i kulturnim ustanovama i organizacijama;
- načine praćenja i vrednovanja realizacije kurikulumu s jasno izraženim pokazateljima uspješnosti.

ORGANIZACIJA ODGOJNO-OBRAZOVNOGA PROCESA

Umjetnička škola školskim kurikulumom određuje i opisuje načine implementacije Nacionalnoga kurikulumu za umjetničko obrazovanje koji se odnose na:

- ponudu umjetničkih programa (za profesionalni i osobni umjetnički razvoj na osnovnoškolskoj razini te za nastavak školovanja i stjecanje umjetničkih kvalifikacija na srednjoškolskoj razini);
- plan nastavnih predmeta i tjedno opterećenje učenika, pri čemu škola ima autonomiju u realizaciji plana propisanog NKUO-om;
- organizaciju redovite, dodatne i dopunske nastave u umjetničkoj školi, uključujući rad s osobito darovitim učenicima i učenicima s teškoćama u razvoju;
- ponudu izbornih i fakultativnih predmeta i modula;
- odabir i organizaciju umjetničkih projekata.

Školskim kurikulumom umjetnička škola na različite načine planira i ostvaruje predstavljanje svojega rada i umjetničkih doseg učenika:

- javnim satima i produkcijama učenika u školi;
- javnim nastupima učenika izvan škole;
- sudjelovanjem učenika na smotrama, festivalima, izložbama i drugim kulturnim manifestacijama;
- sudjelovanjem učenika na regionalnim, državnim i međunarodnim natjecanjima.

PLANIRANJE SURADNJE

Umjetnička škola planira suradnju s ostalim ustanovama predškolskoga, osnovnoškolskoga i srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja, hrvatskim i inozemnim odgojno-obrazovnim agencijama i udrugama te kulturnim ustanovama i društvima. Takva suradnja pospješuje kvalitetu redovite nastave i osigurava povezanost učenika, škole i lokalne zajednice te potiče razmjenu iskustava.

Umjetničke škole u suradnji s drugim ustanovama mogu organizirati:

- stručne skupove i seminare s ciljem stručnoga usavršavanja učenika i učitelja;
- majstorske tečajeve eminentnih umjetnika i pedagoga;
- javne nastupe gostujućih umjetnika.

Uz potporu uže i šire društvene zajednice umjetnička škola postaje nositeljem kulturnoga života i središtem cjeloživotnoga učenja.

6. VREDNOVANJE, OCJENJIVANJE I IZVJEŠĆIVANJE

Ishodište nastavnoga procesa umjetničkoga obrazovanja različite su predispozicije, interesi i potrebe djeteta i mlade osobe za bavljenje umjetnošću te njegove individualne sposobnosti s kojima ulazi u nastavni proces. Suвременa istraživanja potvrđuju da je aktivno bavljenje umjetnošću, bez obzira na razinu predispozicija, dragocjeno za svako dijete i njegov uravnoteženi kognitivni, motorički i emocionalni razvoj. Individualne sposobnosti učenika ujedno su najvažniji čimbenik za kriterije vrednovanja. Od osobite je važnosti da učitelj postignuća učenika promatra u odnosu na njegove sposobnosti (kriterijsko vrednovanje), bez usporedbe s postignućima ostalih učenika tijekom nastavnoga procesa (normativno vrednovanje). Cilj poučavanja i učenja u umjetnosti nije samo rezultat, već i proces.

Premda su u umjetničkom obrazovanju područja vrednovanja kognitivnoga razvidna i znatna (primjena znanja, interpretacija, analiza, donošenje stavova i odluka), ipak su posebno i dominantno područje vrednovanja ovladane vještine i umijeća na pojedinoj razini obrazovanja. Pri vrednovanju bitno je razlikovati dvije kategorije vještina:

- **vještine reproduciranja** podrazumijevaju rutine i postupke temeljene na standardnim procedurama koje se izvode prema jasnoj predodžbi ili protokolu; učenik će vještinama reproduciranja iskazati, pokazati/prikazati, konstruirati/sastaviti/prirediti te primijeniti u konkretnim situacijama stečenu vještinu;

- **vještine stvaranja** podrazumijevaju primjenu principa i strategija u novim situacijama te nude nova rješenja određenoga problema ili umjetničkoga izraza; tijekom procesa stvaranja učenici će modelirati, izraditi, dizajnirati, (pre)urediti, oblikovati, sastaviti, planirati, raspraviti, stvoriti i izraziti svoj osobni umjetnički identitet i integritet.

Vještine nadalje mogu biti **psihomotoričke** – fizičke/motoričke aktivnosti pri kojima se učenik koristi znanjem i razumijevanjem; **reaktivne** – stav na temelju stečenoga sustava vrijednosti; **interaktivne** – komuniciranje, suradnja, uvažavanje i prihvaćanje.

Temeljni pristupi vrednovanja u umjetničkom obrazovanju su:

- a. Vrednovanje za učenje
- b. Vrednovanje kao učenje
- c. Vrednovanje naučenoga

VREDNOVANJE ZA UČENJE - VREDNOVANJE KAO UČENJE

Vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje dva su pristupa formativnoga vrednovanja.

Vrednovanje za učenje odvija se za vrijeme samoga procesa učenja i poučavanja i ima višestruku ulogu:

- kvalitativna povratna informacija učenicima o razini usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda (znanja, vještina i stavova);
- razmjena iskustava o procesima učenja i usvojenosti znanja i vještina, u odnosu na postavljena očekivanja;
- motivacija učenicima za poboljšanje učenja, ali i učiteljima za unaprjeđenje i planiranje budućeg učenja i poučavanja.

Vrednovanje kao učenje jest pristup vrednovanju koji se temelji na ideji da učenici vrednovanjem uče, stoga nužno podrazumijeva aktivno uključivanje učenika u proces vrednovanja uz stalnu podršku učitelja. Za proces planiranja, poučavanja i vrednovanja od važan je učenikov pozitivan stav i ljubav prema umjetnosti, koju većina djece upisom umjetničke škole iskazuje. Za razvoj sposobnosti samovrednovanja učenika važno je da učitelj na početku školske godine zajednički s učenicima razgovara o tome što je njihov uspjeh u nastavi, odnosno daje im jasne smjernice i upute što podrazumijeva njihova uspješna izvedba, koje su individualne mogućnosti razvoja njihovih sposobnosti, što će učitelj i učenik zajednički pratiti i vrednovati tijekom godine te ih upoznati s elementima ocjenjivanja, tj. postupno osvješćivati **kriterijsko vrednovanje**. Vrednovanje treba biti stalna i suradnička aktivnost u razredu. Učenici sami, svaki sat, trebaju reflektivno procijeniti u čemu su bili dobri, u čemu je njihov uspjeh zamjetan, koje su mogućnosti njihova daljnega umjetničkoga razvoja i napretka te koji su osobni pomak ostvarili u kvaliteti tijekom

određenoga razdoblja vrednovanja. Na kraju svakog sata učitelj treba s učenikom reflektirati nastavni proces i biti usmjeren na mogućnosti daljnjega razvoja i uspjeh u predmetu, a ne na ocjenu. Učitelj treba poticati učenikov razvoj na svim područjima, no pri vrednovanju najveću važnost treba dati upravo onom području u kojemu su učenikove sposobnosti najveće, a primjerenom motivacijom poticati razvoj ostalih područja. Vrednovanje treba provoditi tako da ga učenici doživljavaju korisnim za sebe, kao pedagoški poticaj, a ne kaznu. Vrednovanjem se učenika usmjerava na prepoznavanje uspjeha te se potiču pozitivni obrasci motivacije i učenja. Učitelj treba poticati dubinsko i trajno učenje te primjenu znanja u novim situacijama i razumijevanje umjetnosti u širemu društvenom kontekstu. Pritom se treba koristiti širokim spektrom metoda vrednovanja: pisanim, usmenim, otvorenoga/zatvorenoga tipa, pisanjem e-seja, dijagnostičkim upitnicima, izvedbom praktičnih zadataka, mapama za individualno praćenje.

Posebno je korisno za razvoj umjetničkoga integriteta **vršnjačko vrednovanje**. Svi učenici pojedinoga razreda, skupine, klase trebaju međusobno procjenjivati napredak te pritom zajednički određivati kriterije vrednovanja. Takav postupak bit će im izvrsna priprema za oblike sumativnoga vrednovanja kao što su javni nastupi, natjecanja i ispiti.

VREDNOVANJE NAUČENOGA

Posebnu važnost u umjetničkome obrazovanju ima suodnos formativnoga i sumativnoga vrednovanja.

Formativno je vrednovanje usmjereno na učenika i posebnu dinamiku razvoja njegovih sposobnosti tijekom nastavne godine, a sumativno je vrednovanje usmjereno standardima struke, odnosno ostvarenim očekivanjima i odgojno-obrazovnim ishodima.

Uz uobičajene oblike vrednovanja naučenoga, u umjetničkome su obrazovanju tradicionalno zastupljeni kolokviji i ispiti te umjetnički uradci. Oblici vrednovanja umjetničkoga razvoja pred povjerenstvom imaju svoje uporište u posebnosti javnoga izvođenja i predstavljanja umjetničkoga izraza. Rezultat procesa učenja učenik također treba naučiti predstaviti u različitim situacijama – javni nastupi, natjecanja, kolokviji, ispiti, izvedbe i drugi oblici javnoga predstavljanja umjetnosti.

Za što objektivnije vrednovanje javnih ispita pred povjerenstvom važno je da su kriteriji vrednovanja jasni i transparentni te da je ispitno povjerenstvo sastavljeno od školskih i vanjskih ispitivača – uz predmetnoga učitelja u ispitno povjerenstvo mogu biti uvršteni učitelji sustručnjaci iz drugih škola, umjetničkih akademija, kulturnih ustanova i slobodni umjetnici.

Nužno je iskazati ukupnost i kvalitetu učeničkih postignuća točnim, konkretnim i specifičnim opisom ostvarenoga napretka u pojedinome području. Takav opis služi kao motivacija učeniku, povratna informacija roditelju te putokaz učitelju za daljnje planiranje i značajniji je od brojčane ocjene.

Ocjenjivanje

Od učitelja se pri ocjenjivanju očekuje pravednost, odgovornost, objektivnost i dosljednost. Vrlo je važno izbjegavati etiketiranje učenika, a proces opažanja treba biti objektivan i bez predrasuda.

U prvome odgojno-obrazovnom ciklusu (početnički umjetnički programi) učenike se opisno prati i vrednuje, ali nema brojčanog ocjenjivanja. Od drugoga odgojno-obrazovnog ciklusa nadalje, uz opisno praćenje i vrednovanje, koriste se brojčane ocjene na skali od pet stupnjeva (odličan – 5, vrlodobar – 4, dobar – 3, dovoljan – 2 i nedovoljan – 1). Umjetničke škole iznimno mogu donijeti odluku o opisnom praćenju učenika i u drugome odgojno-obrazovnom ciklusu (1. i 2. razred četverogodišnje, odnosno 1., 2. i 3. razred šestogodišnje osnovne umjetničke škole).

U kasnijim ciklusima godišnja ocjena treba odražavati ukupnost formativnoga i sumativnoga vrednovanja. Osobitu važnost treba dati zajedničkoj refleksiji učenika i učitelja nakon sumativnih oblika vrednovanja (natjecanja, ispiti).

Izvješćivanje

Važno je kontinuirano izvješćivanje roditelja o ostvarenom napretku učenika. Izvješćivanje treba biti sveobuhvatno i obuhvatiti osobni i socijalni razvoj učenika.

Osnovna umjetnička škola – učeniku se izdaje svjedodžba na kraju svakoga ciklusa.

Srednja umjetnička škola – učeniku se izdaje svjedodžba na kraju svake nastavne godine.

Umjetničko obrazovanje na srednjoškolskoj razini završava završnim ispitom.

NIJE LEKTORIRANO

